

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการเพื่อพัฒนาครูและโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้แนวการวิจัยเชิงคุณภาพประสมประสานกับวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory research) ดำเนินงานในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (research and development)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจบริบทของ โรงเรียนวัดเขาขุนพนมตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาประเด็นตามตัวบ่งชี้ของเกณฑ์มาตรฐานที่จะต้องพัฒนาไปสู่มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของ โรงเรียนวัดเขาขุนพนม
3. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าและผลของการพัฒนาโรงเรียนวัดเขาขุนพนมเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
4. เพื่อศึกษาบทเรียนและความคิดสะท้อนของครูที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูของ โรงเรียนวัดเขาขุนพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนาโรงเรียนวัดเขาขุนพนมให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยประสมประสานกับการวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเคมมิส (Kemmis) และแมคแทกการ์ท (Mc.Taggart) ตามวงจรของ PAOR มีขั้นตอนปฏิบัติเริ่มต้นด้วยการสำรวจบริบทของโรงเรียนวัดเขาขุนพนมตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจข้อมูลบริบทของโรงเรียนเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

มีวิธีดำเนินงานดังนี้

1.1 การวางแผน คณะนักวิจัยสำรวจบริบทของโรงเรียน โดยศึกษาเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู และแบบสำรวจบริบทของโรงเรียน จากนั้นคณะนักวิจัยนำแบบสำรวจบริบทโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูให้กับคณะผู้บริหารและครูในโรงเรียนได้พิจารณาประเมินบริบทของโรงเรียน โดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความถี่เป็นรายชื่อ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่ปฏิบัติได้หรือไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และสำรวจบริบทของโรงเรียนโดยใช้ประเด็นคำถามในการจัดทำ Focus groups

1.2 การจัดทำแนวทางการพัฒนา คณะนักวิจัยร่วมกันนำผลการประเมินบริบทของโรงเรียนมาพิจารณาจุดที่ต้องปรับปรุง แล้วร่วมกันจัดทำแนวทางการพัฒนา และทำแผนกลยุทธ์พัฒนาโรงเรียนตามแนวทางการจัดลำดับความต้องการในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนของคณะครูและผู้บริหารโรงเรียน

1.3 การสะท้อนผล/ปรับปรุง คณะนักวิจัยร่วมกันพิจารณาแผนกลยุทธ์พัฒนาโรงเรียนในตัวเองซึ่งที่เห็นว่าเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จากนั้นเตรียมการพัฒนาครูและโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูตามแผนกลยุทธ์ที่ได้จัดทำไว้

ระยะที่ 2 การพัฒนาครูและโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนา วิชาชีพครู

มีวิธีดำเนินงานดังนี้

2.1 การวางแผน คณะนักวิจัยจัดทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาครูและโรงเรียนตามประเด็นที่คณะกรรมการโรงเรียนและคณะครู ได้จัดอันดับความต้องการในการพัฒนาตามตัวบ่งชี้ที่ควรปรับปรุงเป็นอันดับ 1 คือ ตัวบ่งชี้ข้อที่ 25 “ครูอย่างน้อยร้อยละ 90 ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง” เนื่องจากตัวบ่งชี้ในข้อนี้สอดคล้องกับแนวนโยบายเร่งด่วนตามแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน คณะนักวิจัยติดต่อประสานงานวิทยากรทางด้านการศึกษาชั้นเรียนจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เขียนโครงการ กำหนดวันเวลาในการอบรม

ประชุมชี้แจงทำเอกสารการอบรม เตรียมสื่อและอุปกรณ์ในการอบรม ทางด้าน โรงเรียนเตรียมการประชาสัมพันธ์โครงการกับคณะครูและบุคลากรในโรงเรียนเครือข่ายของโรงเรียนวัดเขาขุนพนม

2.2 การปฏิบัติและติดตามผล คณะนักวิจัยร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการการวิจัยชั้นเรียนตามกำหนดเวลาในโครงการ หลังการอบรมคณะครูนำความรู้ความเข้าใจไปแก้ปัญหาโดยการวิจัยชั้นเรียนเป็นเวลา 1 ภาคเรียน คณะนักวิจัยดำเนินการประเมินโครงการโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นทางด้านการประเมินสมรรถภาพครูนักวิจัยด้วยแบบสอบถามประเมินค่าและแบบปลายเปิด

2.3 การสะท้อนผล/การปรับปรุง คณะนักวิจัยร่วมพิจารณาผลการอบรมและการสะท้อนผล พบว่าคณะครูให้ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองทางด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนทางด้านข้อมูลอื่นๆ ตามตัวบ่งชี้ที่ควรปรับปรุง คณะนักวิจัยและกรรมการโรงเรียนจะได้ร่วมกันกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงและพัฒนาในปีต่อไป จนกว่าจะบรรลุผลตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่ต้องการ

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาครูและ โรงเรียนวัดเขาขุนพนมเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ได้ข้อสรุปผลการดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการสร้างความตระหนัก

คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจัดประชุมคณะครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดเขาขุนพนม เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของโครงการวิจัยและพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โดยคณะนักวิจัยได้ประสานงานกับคณบดีคณะครุศาสตร์ และหัวหน้าโครงการวิจัยโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูร่วมกันเป็นวิทยากร จากการสังเกต การตั้งคำถาม และการได้รับคำตอบของผู้เข้าร่วมประชุม แสดงว่าคณะผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความร่วมมือกับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างนักศึกษาสาขาการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชให้เป็นครูที่ดี มีความสามารถให้กับสังคมและประเทศชาติ

2. ผลการสำรวจบริบท

คณะนักวิจัยสำรวจบริบทของโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ 4 ด้าน จำนวน 60 ข้อ พบว่า ประเด็นที่โรงเรียนมีและปฏิบัติได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับดีตามตัวบ่งชี้ มีจำนวน 29 ข้อ เป็นตัวบ่งชี้ ในด้านการบริหารจัดการ 10 ข้อ ด้านวิชาการ 7 ข้อ ด้านบุคลากร 4 ข้อ ด้านผลการร่วมพัฒนา วิชาชีพครูของโรงเรียน 8 ข้อ อยู่ในระดับพอใช้มีจำนวน 21 ข้อ เป็นตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการ 2 ข้อ ด้านวิชาการ 10 ข้อ ด้านบุคลากร 6 ข้อ และด้านผลการร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของโรงเรียน 3 ข้อ อยู่ในระดับปรับปรุง 10 ข้อ เป็นตัวบ่งชี้ด้านวิชาการ 8 ข้อ ด้านบุคลากร 2 ข้อ เป็นประเด็นที่ เกี่ยวกับชุมชนวิชาชีพ 4 ข้อ และอื่น ๆ อย่างละข้อคือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม กับนักเรียนและธรรมชาติของเนื้อหา การจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม การพัฒนาทหุปัญญา ของผู้เรียน การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีผลงานที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้า แห่งวิชาชีพ และการนำผลการเรียนรู้ไปพัฒนาตนเองและงานที่รับผิดชอบ

3. ผลจากการจัดทำ Focus Group

พบปัญหาว่าแม้โรงเรียนมีจุดแข็งในมาตรฐานที่ 2 คือโรงเรียนเป็นผู้นำในการพัฒนา และการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ทำการวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาทุกสิ้นปีการศึกษา แต่มีจุดอ่อนคือ โรงเรียนไม่ได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง และในมาตรฐาน ที่ 3 โรงเรียนเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ด้วยโรงเรียนได้รับเลือกเป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร แต่โรงเรียนยังมีปัญหาเรื่องเด็กอ่านหนังสือ ไม่ออกและเขียนไม่คล่องโรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยให้ครูประจำชั้นจัดกิจกรรมเสริมและขอความร่วมมือ กับผู้ปกครองในการแก้ไขและพัฒนาลูกหลานอย่างต่อเนื่อง ในมาตรฐานที่ 6 โรงเรียนมีครูชั้นวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษา พบว่า ครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอน ทำให้ส่งผลกระทบต่อภาระงานสอนและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูจึงมีความต้องการฝ่ายสนับสนุนฝ่ายสนับสนุน การสอนมาช่วยแบ่งเบาภาระ เพื่อครูจะได้มีเวลาทำหน้าที่ในภาระงานสอนให้สมบูรณ์ สามารถ ก้าวสู่ความเป็นครูชั้นวิชาชีพ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์ได้ ทางด้าน มาตรฐานที่ 7 โรงเรียนพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นครูที่มีปรีชาสามารถตามเป้าหมายของหลักสูตร พบว่า โรงเรียนยังไม่ได้มีขั้นตอนหรือกระบวนการฝึกนักศึกษาให้เป็นครูที่มีปรีชาสามารถอย่างเป็น ระบบที่ชัดเจน

4. การจัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาโรงเรียน

คณะครูและผู้บริหาร โรงเรียนสรุปผลการจัดอันดับความต้องการในการพัฒนาครู และโรงเรียนอันดับ 1 ในข้อที่ 25 คือ “ครูอย่างน้อยร้อยละ 90 ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง” สอดคล้องกับแนวนโยบายเร่งด่วนของโรงเรียนซึ่งเขียนไว้ในแผนกลยุทธ์ ของโรงเรียน คณะนักวิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน แล้วดำเนินการติดต่อ วิทยากร ประชาสัมพันธ์ การสร้างความตระหนัก การเตรียมการจัดทำเอกสารในการอบรม การเตรียมสื่อในการอบรม และการกำหนดประเด็นในการทำผลสะท้อนกลับของคณะครูในโรงเรียน

5. การพัฒนาครูตามแผนกลยุทธ์ในเรื่องการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

คณะนักวิจัยร่วมกับคณะผู้บริหาร โรงเรียนจัดการอบรมการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตามโครงการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีคณะครูในโรงเรียนวัดเขาขุนพนมและโรงเรียนเครือข่าย เข้าร่วมการอบรมรวม จำนวน 55 คน ผลการประเมินโครงการ โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อน-หลัง การอบรมวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ปรากฏว่าผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนความรู้ความเข้าใจปฏิบัติการ วิจัยในชั้นเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. การสะท้อนผลหลังการอบรมการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

คณะนักวิจัยให้ผู้เข้าอบรมสะท้อนผลหลังการอบรมในประเด็นต่างๆ คือ ด้านความรู้ ด้านแนวคิด ด้านการนำความรู้ไปใช้ และด้านปัญหาอุปสรรค ด้านแนวการปฏิบัติ การสะท้อนผล กระบวนการอบรม ทางด้านความรู้หลังการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้ความรู้เรื่องการวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ตาม 4 ขั้นตอนของ PAOR ทางด้านแนวคิดหลังการอบรม ได้ความตระหนักว่ามีความจำเป็นที่ครูต้องแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ให้ผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทุกคนเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ทั้งงานวิจัยชั้นเรียนเป็นงานในหน้าที่ครูตามมาตรฐานการศึกษา การวิจัยชั้นเรียนไม่ใช่เรื่องใหม่ เป็นเรื่องที่ครูได้ทำอยู่แล้วแต่ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบก่อน การอบรมมีความคิดว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องยากเพราะเกี่ยวกับตัวเลขและการแปลผลข้อมูลเมื่ออบรม แล้วมีความคิดที่ไม่อยากสามารถนำไปปฏิบัติได้ และผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดว่าต้องกลับไป ศึกษาแนวคิดกรมต่างๆ เพื่อจะนำไปใช้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทางด้านการสะท้อนผลแนว ปฏิบัติที่ได้หลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมได้แนวปฏิบัติในการวิจัยชั้นเรียน คือการบันทึกผลหลัง

การสอนอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบ → หาคำตอบในการแก้ปัญหา → ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ → นำไปปฏิบัติ → ตรวจสอบ → สรุปผล → วางแผนต่อไป

ในประเด็นการสะท้อนผลกระบวนการอบรมส่งผลให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ได้หรือไม่อย่างไร พบว่า กระบวนการอบรมจัดได้ดีมากส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้มากขึ้น ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย เกิดการเรียนรู้ตามขั้นตอน มีความชัดเจน ไม่ซับซ้อน ไม่ยากเหมือนการอบรมวิจัยชั้นเรียนที่ผ่านมา ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความมั่นใจ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติการวิจัยชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนได้ ในการสะท้อนผลในประเด็นผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ได้หรือไม่อย่างไร พบว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ด้วยวิธีการนำไปปรับกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สอนซ่อมเสริมอยู่แล้ว โดยมีการวางแผนการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบจากปัญหาที่พบ วางแผนและปฏิบัติตามแผนอย่างรอบคอบ สังเกตตรวจสอบผลว่าสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่อย่างไร สุดท้ายนำความรู้ที่ได้ไปขยายผล ในประเด็นการสะท้อนผลปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า ครูมีเวลาน้อยเนื่องจากมีภารกิจด้านการสอน และการตรวจงานมากต้องใช้งบประมาณของตนเองในการจัดทำสื่อ ครูบางคนยังขาดทักษะและความเชื่อมั่น ขาดความรู้ในเรื่องกระบวนการสอนการทำนวัตกรรมเพื่อใช้เป็นสื่อในการวิจัยชั้นเรียน และไม่มั่นใจว่าจะเขียนรายงานการวิจัยได้ถูกต้อง และเป็นระบบตามขั้นตอนที่อบรมได้หรือไม่ ปัญหาอีกประการหนึ่งของครูคือขาดผู้นิเทศ และการให้การนิเทศที่จริงจังเป็นรูปธรรม ทางด้านตัวนักเรียนครูเห็นว่านักเรียนไม่ค่อยให้ความร่วมมือหากว่าถูกเรียนนอกเวลาเรียนปกติ

7. การนิเทศติดตามผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้มีนิเทศติดตามผลขณะที่วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนภายหลังการอบรม คณะครู โรงเรียนวัดเขาขุนพนม ได้สะท้อนผลว่าสามารถนำความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวิจัยชั้นเรียนไปปฏิบัติได้จริงตามลำดับขั้นตอนที่ได้รับการอบรม ปัญหาที่พบคือครูขาดความมั่นใจในการนำนวัตกรรมทางด้านวิธีสอน การจัดกิจกรรมและสื่อที่นำไปใช้แก้ปัญหาในการวิจัยชั้นเรียน คณะครูมีความต้องการที่จะเรียนรู้นวัตกรรมที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระและเรื่องที่สอน

8. การประเมินผลโครงการหลังการนำความรู้เรื่องปฏิบัติการวิจัย ในชั้นเรียนไปใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนเป็นเวลา 1 ภาคเรียน

พบว่า สมรรถภาพครุศึกษณ์ักวิจัยของโรงเรียนเขาขุนพนมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านปรากฏผลว่า ด้านความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านจิตพิสัยและจรรยาบรรณนักวิจัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97) ด้านความสามารถในการประเมินผลตามสภาพจริง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96) ด้านความรู้ความสามารถในการใช้กระบวนการวิจัยอย่างง่าย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94) และด้านความสามารถในการใช้กระบวนการเขียนรายงานการวิจัยอย่างง่าย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75)

การอภิปรายผล

1. การสำรวจบริบทของโรงเรียน ตามตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการ มีตัวบ่งชี้ที่สนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่อยู่ในระดับดี 10 ข้อ จากจำนวน 12 ข้อ เนื่องจากโรงเรียนวัดเขาขุนพนมได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนที่นักศึกษาระดับมัธยมศึกษา โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ และโปรแกรมวิชาการประถมศึกษา ใช้เป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในชั้นต่างๆ ของการฝึกประสบการณ์มากกว่า 10 ปี หัวหน้าสถานศึกษาและคณะครูในโรงเรียนมีความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการที่สนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอย่างดี และได้กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

2. ตัวบ่งชี้ทางด้านวิชาการข้อที่ 21 “ครูทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม มี/ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์เพียงร้อยละ 34.78” ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของคณะครูในการจัดทำ Focus Groups ซึ่งใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้เฉพาะบางกลุ่มสาระ ได้แก่ กลุ่มสาระการงานอาชีพใช้ศูนย์วิชาชีพของชุมชนในการเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่ และการทำผ้าบาติก กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ใช้ศูนย์วิทยาศาสตร์เขาขุนพนมซึ่งตั้งอยู่ใกล้ๆ โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ และกลุ่มสาระสังคมศึกษาและวัฒนธรรม ได้ร่วมมือกับผู้ปกครองในการสนับสนุนให้บุตรหลานนำปิ่นโตไปทำบุญที่วัดในวันพระ ส่วนกลุ่มสาระอื่นๆ ไม่ปรากฏว่าให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ในตัวบ่งชี้ทางด้านวิชาการข้อที่ 23 “โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนครบทุกด้านภาคเรียนละ 1 ครั้ง” มี/ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์เพียงร้อยละ 43.48 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของคณะครูในการจัดทำ Focus Groups ที่จัดกิจกรรมพัฒนาพหุปัญญาเพียงบางกลุ่มสาระ คือเน้นเฉพาะกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยจัดให้นักเรียนได้มีการเข้าค่ายในกลุ่มสาระดังกล่าว

4. ตัวบ่งชี้ที่อยู่ในระดับปรับปรุงข้อที่ 25 “ครูอย่างน้อยร้อยละ 90 ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง” จากการทำ Focus Group แม้ว่าโรงเรียนมีโครงการสนับสนุนให้ทำวิจัยเรียน แต่จากการสะท้อนผลในเรื่องปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัยชั้นเรียนครูได้นำเสนอว่า ครูมีภาระงานสอนและการตรวจงานมาก และขาดความรู้เรื่องเลือกใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหการเรียนรู้การสอน ส่งผลให้มีครูเพียงร้อยละ 43.48 ที่สามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ในข้อ 25

5. จุดอ่อนทางด้านวิชาการในมาตรฐานที่ 4 โรงเรียนเป็นแบบอย่างของชุมชนวิชาชีพพบว่า มีระดับคุณภาพต้องปรับปรุงทุกข้อ จากการให้สัมภาษณ์ใน Focus Group พบว่า โรงเรียนไม่มีแผนเรื่องเหล่านี้อย่างชัดเจน

6. ตัวบ่งชี้ด้านบุคลากรที่ต้องปรับปรุงมี 2 ข้อ คือ ข้อที่ 41 “โรงเรียนมีครูอย่างน้อยร้อยละ 80 ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับนักเรียนและธรรมชาติของเนื้อหา มีปฏิบัติได้ตามเกณฑ์เพียงร้อยละ 30.43 และข้อที่ 48 โรงเรียนมีครูอย่างน้อยร้อยละ 80 ในแต่ละกลุ่มสาระมีผลงานที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าแห่งวิชาชีพ โดยมีการปฏิบัติได้ตามเกณฑ์เพียงร้อยละ 47.83” เมื่อพิจารณาข้อมูลด้านบุคลากรทั้ง 2 ข้อ จะสอดคล้องกับการสะท้อนผลในเรื่องครูขาดความรู้ทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นเหตุให้ครูมีจุดด้อยในข้อ 41 และข้อ 48 ดังกล่าว

7. ในการจัดทำแผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติการสำหรับพัฒนาครูและโรงเรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐาน เป็นแผนกลยุทธ์ที่มุ่งพัฒนาจุดอ่อนของครูและโรงเรียน โดยคณะครูและผู้บริหารได้จัดอันดับ ความสำคัญของจุดอ่อนที่ควรพัฒนาเป็นอันดับ 1 คือ การอบรมเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนซึ่งเป็นแผนกลยุทธ์ที่ต้องการพัฒนาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้ครูใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ และการประเมินคุณภาพการเรียนการสอน โรงเรียนได้กำหนดให้ครูได้พัฒนาตนเองในการจัดทำวิจัยชั้นเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพนักเรียน และเป็นแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2546 ที่กำหนดให้นักศึกษาศาขการศึกษสามารถจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542

8. ความจำเป็นในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนทางด้านการวิจัยชั้นเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สอดคล้องกับคำกล่าวของผดุงศักดิ์ จันทรสุนทร (2541, หน้า 2) ที่กล่าวว่า การที่ครูสามารถวิจัยชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนนั้นจะเกิดประโยชน์ดังนี้ 1) นักเรียนจะมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) วงวิชาการศึกษาจะบังเกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมทางการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นมากมายอันเป็นประโยชน์ต่อครูและเพื่อนครู 3) พัฒนาการในการทำงานของครูจะพัฒนาการสอนของครูไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ (Professional Teacher)

9. จากการประเมินผลโครงการหลังการนำความรู้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ไปใช้แก้ปัญหา ทำให้สมรรถภาพครูก่อนวิจัยทุกด้านมีระดับมาก เนื่องจากครูเห็นประโยชน์ของการเข้าอบรม มีความตั้งใจและประทับใจในการให้ความรู้ของวิทยากร ที่ใช้วิธีการให้ผู้เข้าอบรมได้ปฏิบัติจริงตามลำดับขั้นตอนของการดำเนินงานการวิจัยชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของซารี มณีศรี (2524, หน้า 123) ที่ให้ความเห็นว่าการประชุมอบรมสัมมนา เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาครูจึงจำเป็นต้องอาศัยการฝึกอบรมโดยการปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528, หน้า 3) ที่สรุปได้ว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์จะปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการศึกษาอบรมและฝึกฝนอยู่เสมอ เพราะการได้ปฏิบัติด้วยตนเองจะช่วยให้ทราบปัญหาที่แท้จริงได้ ดังนั้น การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนด

การสะท้อนบทเรียนของคณะนักวิจัย

จากการดำเนินงานการวิจัยเพื่อพัฒนาครูและโรงเรียนวัดเขาขุนพนมให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูเป็นเวลา 1 ปี คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้บทเรียนจากการทำวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เรียนรู้การทำวิจัยแบบผสมผสานในหลายรูปแบบ คือ การวิจัยสำรวจ (Survey research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) และการดำเนินงานในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

2. เรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบขั้นตอน ตามกระบวนการ PAOR ซึ่งสามารถนำประสบการณ์นี้ไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกๆ งาน

3. เรียนรู้เรื่องการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้บริหาร ครู คณะนักวิจัยของโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน
4. เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาและการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
5. เรียนรู้แนวทางการดำเนินงานทางด้านบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. เรียนรู้การดำเนินงานและการแก้ปัญหาในโครงการต่างๆ ของโรงเรียน
7. เรียนรู้วิธีการรวบรวมข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัย
8. สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้นักศึกษาสาขาการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
9. สามารถนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปดำเนินงานเพื่อขยายการพัฒนาครูและโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอื่นๆ ให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
10. เรียนรู้ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ปัญหา สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาพัฒนาครูและโรงเรียนใหม่ที่คณะนักวิจัยได้รับมอบหมาย

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

1. ตัวบ่งชี้ในการสำรวจบริบทของโรงเรียนควรจัดทำเป็นแบบสอบถามที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการแก้ปัญหาที่ตรงเป้าหมาย ควรระบุให้ครูได้ตอบแบบสอบถามตามกลุ่มสาระ เช่น ตัวบ่งชี้ข้อที่ 21 “ครูทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนมีส่วนร่วม” ให้ระบุใหม่เป็นคำถามปลายเปิดว่า “กลุ่มสาระใดบ้างที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนมีส่วนร่วม” หรือตัวบ่งชี้ที่ 23 ระบุให้ชัดเจนว่า “กลุ่มสาระใดบ้างที่จัดกิจกรรมการพัฒนาพหุปัญญา” เมื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์นักวิจัยจะได้ทราบชัดเจนว่าควรจะได้จัดลำดับในการพัฒนากลุ่มสาระใดที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามตัวบ่งชี้
2. โรงเรียนควรจะได้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในด้านต่างๆ อย่างละเอียด เก็บไว้ในฐานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือขอความร่วมมือในการให้ชุมชนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้กับนักเรียนได้ครอบคลุมและสอดคล้องกับกลุ่มสาระต่างๆ ตามที่ได้สำรวจ
3. โรงเรียนควรดำเนินการในการจัดทำแผนกลยุทธ์ และจัดสรรงบประมาณในเรื่องการดำเนินงานในจุดอ่อนเรื่องการจัดให้มีและพัฒนาชุมชนวิชาชีพในกลุ่มสาระต่างๆ ของโรงเรียน

4. ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัยชั้นเรียน ควรได้มีการดำเนินงานนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายวิชาการของโรงเรียนร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช หรือศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อวางแผนการนิเทศติดตามผลเพื่อจะได้ปรับปรุงเป็นระยะๆ จนสามารถบรรลุตามเป้าหมาย

5. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนของครูมีความชัดเจน ปฏิบัติได้จริง แต่ครูขาดความรู้ในเรื่องนวัตกรรมที่นำไปใช้แก้ปัญหาการวิจัยชั้นเรียน ดังนั้น จึงควรได้รับการอบรมในเรื่องวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดทำสื่อและนวัตกรรมต่อการอบรมวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียน

6. จุดอ่อนอื่นๆ ที่จะต้องปรับปรุงเพื่อเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โรงเรียนควรจะได้ดำเนินการพัฒนาในภาคเรียนต่อไป โดยกำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ประจำปี/ประจำภาคเรียนของโรงเรียน และกำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน

7. ฝ่ายศึกษาระดับการณัวิชาชีพครูควรจะได้วางแผนร่วมกับผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อเตรียมการพัฒนาครูที่จะเป็นอาจารย์ที่เลี้ยงตามวิชาเอกของนักศึกษา เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

8. คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผู้บริหาร และครู ควรได้จัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกันเป็นระยะๆ อย่างชัดเจนตลอดภาคเรียน เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องเวลาว่างไม่ตรงกัน